

До спеціалізованої вченої ради
Науково-дослідного центру індустріальних
проблем розвитку НАН України

**Відгук
офіційного опонента**

на дисертаційну роботу Хаустова Микити Миколайовича
на тему: «Управління життєвим циклом стартапів в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність теми дисертації

Стартапи є одним з найбільш поширених у світі інструментів досягнення успіху у інноваційній підприємницькій діяльності. Стартапи також можна вважати універсальним драйвером економічного зростання. Так, за даними Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, 37 економічно розвинених країн світу відзначають, що каталізаторами їх економічного розвитку були успішні стартапи у різних індустріях. Окрім стимулювання економічного розвитку, стартапи сприяють інноваційно-технологічному розвитку, оскільки здатні пропонувати нові підходи до розвитку бізнесу, модернізації існуючих технологій та застосуванню принципово нових, впровадження електронних систем управління не лише для конкретної компанії, а й для країни в цілому. Науковці та менеджери-практики погоджуються у поглядах щодо важливості стартапів для стимулювання економічного розвитку будь-якої країни, проте саме для України, економіка якої зазнала значних втрат від воєнних дій, поглиблення наукового забезпечення управління різними аспектами розвитку стартапів, набуває особливої актуальності. В умовах обмежених ресурсів та необхідності швидкого відновлення економіки України, актуальності повернення населення до економічної активності в Україні, стартапи набудуть першочергового значення на національному, регіональному

рівнях та на рівні окремих підприємств.

Зважаючи на викладене вище, тематика дисертаційного дослідження Хаустова М. М., спрямована на подальший розвиток теоретико-методичного забезпечення та розробку практичних рекомендацій щодо управління життєвим циклом стартапів в Україні, є актуальною.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Тематика дисертації відповідає держбюджетним науково-дослідним роботам Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України, у яких використані окремі здобутки здобувача. В роботі «Стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні» (№ д. р. 0120U101109) було досліджено сутність та значення малого бізнесу в забезпеченні інноваційного розвитку та активізації інноваційної підприємницької діяльності в країні. У темі «Структурно-технологічна модернізація систем теплозабезпечення великих міст України» (№ д.р. 0120U101104) здобувачем досліджено особливості державного регулювання теплозабезпечення в розвинених країнах світу в контексті стимулювання й підтримки запровадження інновацій. У темі «Інтеграція освіти та науки на базі університетів майбутнього як ключова опора соціально-економічного розвитку України» (№ д. р. 0121U112419) була проведена оцінка впливу освіти та науки на інноваційний розвиток країн світу та України та розглянуто вплив екосистеми на розвиток інноваційного підприємництва, обґрунтовано важливість ефективного функціонування зв'язку освіта-наука-бізнес-держава у забезпеченні стійкого економічного зростання країн. Під час виконання науково-дослідної роботи «Теоретико-методологічне обґрунтування шляхів виходу України з «пастки відсталості»» (№ д.р. 0121U110481) здобувачем було узагальнено зарубіжний досвід відбудови економіки та подолання наслідків руйнування промислового комплексу, виробничої та соціальної інфраструктури після війн та воєнних конфліктів на основі розвитку інноваційного середовища, впровадження інновацій та проривних технологій, стимулювання розвитку інноваційного підприємництва в стратегічно важливих сферах.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Результати наукової новизни, висновки та науково-практичні рекомендації, винесені на захист, підтверджують унікальність, новизну, теоретичну, методичну й практичну значимість внеску Хаустова М. М. у вирішення наукової проблеми управління життєвим циклом стартапів в Україні.

1. У дисертаційній роботі на основі контент-аналізу поняття «стартап» (с. 29-33) удосконалено визначення «стартапу» шляхом тлумачення його як інноваційного проекту / компанії, в основу якого покладено унікальну бізнес-ідею, спрямовану на вироблення інноваційного продукту, послуги, бізнес-моделі з унікальними характеристиками (с. 33).

2. Автором досліджено теоретичні аспекти життєвого циклу стартапів (с. 108-116), виділено найбільш поширені характеристики стадій життєвого циклу в різних моделях, зокрема характеристики менеджменту, організаційної структури, стратегії, системи, проблем, процесів тощо, а також обґрунтовано характеристики кластерів ключових словосполучень у дослідженнях життєвих циклів (с. 126). На цій основі удосконалено сутність поняття «життєвий цикл стартапу» як послідовного процесу зміни стадій створення та реалізації інноваційного проекту та перетворення його в компанію з відповідною системою управління на кожній стадії розвитку (с. 130).

3. У дисертації проаналізовано теоретичне підґрунтя та закордонний досвід формування екосистеми стартапів у країні (с. 172-178). На цій основі здобувачем було удосконалено сутність поняття «екосистема стартапу» як об'єднання організаційних структур різної форми власності, що забезпечують підтримку створення інноваційних стартапів на різних стадіях їх життєвого циклу з подальшим масштабуванням (с. 173).

4. У дисертації доведено, що на розвиток економіки країни та її стартапів, як драйверів інноваційного розвитку, впливає низка факторів (с. 74-76). Автором розвинуто методичний підхід до моделювання впливу факторів на розвиток стартапів і економіки України та країн світу, який складається з наступних етапів: опис ситуації щодо розвитку стартапів; складання каталогу факторів впливу та первинної когнітивної карти;

визначення ступеня важливості факторів впливу на розвиток стартапів та економіки країни і зв'язків між ними, побудова формальної когнітивної моделі; розробка рекомендацій, щодо забезпечення розвитку стартапів. Даний методичний підхід доводить суттєву роль стартапів у економічному зростанні країн світу (с. 76-79).

5. На основі розроблених в дисертації моделей життєвого циклу стартапу як проєкту (с. 134-138) та життєвого циклу стартапу як компанії (с. 142-144) автором розвинуто методичні положення з управління життєвим циклом стартапу, які ґрунтуються на розмежуванні етапів створення (проєкт) та розвитку (компанія) по стадіях, які ідентифікуються за допомогою якісних характеристик, інтегрального та часткових показників, що створює базис для прийняття обґрунтованих управлінських рішень (с. 134-146).

6. Набула подальшого розвитку модель життєвого циклу стартапу як проєкту (с. 134-138) шляхом виділення 4 стадій (початкової, посівної, виконавчої та завершальної) та рекомендацій щодо їх ідентифікації через специфічні ознаки: перелік дій, інструменти проєктування, результати проєктування, управління проєктом, вимоги до команди, експертна підтримка.

7. Здобувачем розроблена модель життєвого циклу стартапу як компанії (с. 139-144), що містить уточнені стадії та рекомендації до їх ідентифікації. Для кожної зі стадій обґрунтовані якісні оцінки складових базових функцій менеджменту: організації, функціонування та розвитку.

8. Набули подальшого розвитку методичні рекомендації щодо забезпечення стійкого знаходження стартап-компанії на певній стадії життєвого циклу шляхом створення відповідної системи управління, яка характеризується такими функціями та їх складовими: організація (організаційна структура, розподіл влади, організаційна культура); функціонування (рівень зрілості бізнес-процесів, стиль управління, рівень формалізації відносин, ступінь концентрації прийняття рішень); розвиток (стратегія, план реалізації стратегії, система стратегування) (с. 140-141).

9. У дисертації проведено дослідження 55 країн світу в контексті створення стартапів та екосистем їх підтримки, а також їх соціально-економічного розвитку (с. 178-179), яке дозволило визначити характеристики трьох відмінних кластерів за рівнем створення стартапів і екосистем їх

підтримки.

10. Узагальнення української практики побудови екосистеми стартапів (с. 194-211) та можливостей імплементації успішного закордонного досвіду (с. 174-193) стали підґрунтям для розвинення здобувачем методичного підходу до формування екосистеми стартапів в Україні, на основі якого можна запропонувати специфічний набір інститутів в країні та забезпечити комплексне поєднання зусиль щодо підтримки стартапів на всіх стадіях життєвого циклу та інноваційного підприємництва в цілому (с. 219-231).

4. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів, їх достовірність та обґрунтованість

Дисертація Хаустова М. М. має теоретичне значення, яке полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методичного забезпечення реалізації системно пов'язаних дій з управління життєвим циклом стартапів в Україні. Теоретичну цінність мають удосконалені автором тлумачення змісту понять «стартап», «життєвий цикл стартапу» та «екосистема стартапу», які дозволили висвітлити ключові характеристики процесу управління стартапом та його життєвим циклом.

Науково-практичну цінність містять методичний підхід до моделювання впливу факторів на розвиток стартапів і економіки України та країн світу, за допомогою якого в дисертації доведено суттєву роль стартапів у економічному зростанні країн світу; методичні рекомендації щодо забезпечення стійкого знаходження стартап-компанії на певній стадії життєвого циклу, який дозволяє надати рекомендації щодо створення ефективної системи управління життєвим циклом стартапу, а також методичний підхід до формування екосистеми стартапів в Україні, що дозволяє обґрунтувати специфічний набір інститутів в країні та підвищити ефективність підтримку стартапів на всіх стадіях їх життєвого циклу.

Наукові результати, що мають прикладний характер, були використані у діяльності Об'єднання промисловців і підприємців Харківської області – регіонального відділення Українського союзу промисловців і підприємців (довідка № 439/1/2 від 21.08.2023 року); ТОВ «Компанія дорожніх інновацій» (довідка № 57/1 від 14.08.2023 року) та ТОВ «РДТЕХ» (довідка №117 від 07.08.2023 року).

Наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Хаустова М. М. є достатньої мірою обґрунтованими та достовірними, що підтверджується аналізом використання літературних джерел та бази даних проведеного дослідження. Ознайомлення зі змістом та висновками дисертації дозволяє зробити висновок, що мета роботи досягнута, а поставлені завдання вирішені у повному обсязі й логічно відображені у змісті дисертації. Набір використаних у роботі наукових підходів і методів, а також застосованого для обчислень спеціального програмного забезпечення свідчать про коректність та логічну послідовність їх застосування.

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

У відкритому доступі за результатами дисертації опубліковано 20 наукових праць, у тому числі 2 монографії, одна з яких є одноосібною, 11 статей у фахових наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, з них одна стаття у виданні, що індексується наукометричними базами Scopus (Q1) та Web of Science. Апробація результатів дисертації здійснена шляхом обговорення на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджується 7 публікаціями у збірниках за матеріалами конференцій.

Аналіз наукових праць Хаустова М. М. свідчить, що вони повністю розкривають сутність положень наукової новизни дисертації, а їх якість та склад відповідають положенням Постанови Кабінету міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Хаустова М. М. побудована логічно, а її структура побудови (анотація, вступ, три розділи, висновки, списки використаних джерел за кожним розділом, додатки) є коректною та логічно обґрунтованою. Високий рівень якості поданих матеріалів та їх достатній обсяг дозволяє підтвердити відповідність дисертації усім встановленим вимогам.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Перевірка дисертації Хаустова М. М. засвідчила відсутність ознак

академічної недоброчесності. Посилання на першоджерела в роботі є коректними, навмисних запозичень та спотворень не виявлено. На основі цього можна стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. Автором роботи пропонується удосконалене визначення поняття «стартап». При цьому доцільно було б висвітлити результати контент-аналізу цього поняття в публікаціях інших науковців та можливі виявлені недоліки вже існуючих понять.

2. При викладенні результатів аналізу світового досвіду оцінки розвитку стартапів автор представив результати рейтингування країн світу та України в тому числі за найбільш відомими та поширеними індексами. На основі цього аналізу доцільно було б зробити підсумок: як саме виглядає Україна на тлі інших країн світу за динамікою розвитку стартапів в цілому та окремим сферами цього процесу.

3. В дисертації викладено методичний підхід до моделювання впливу факторів на розвиток стартапів та економіки, але при цьому доцільно було уточнити зміст блоку «каталог факторів» та пояснити, яким чином він формується.

4. Позитивної оцінки заслуговує представлений в роботі методичний підхід до управління життєвим циклом стартапу, зокрема структуроване теоретичне підґрунтя цього процесу. Але автору доцільно було більш детально пояснити, які саме інструменти пропонується включати в систему управління (рис. 2.13 роботи).

5. Автором пропонується структуризація викликів до членів робочої групи по створенню стартап-проєкту. Але не надані рекомендації щодо подолання або мінімізації цих викликів.

6. При дослідженні закордонного досвіду створення екосистеми стартапів автору слід було вказати на можливість або неможливість його використання в Україні в сучасних умовах.

Представлені зауваження та дискусійні положення жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Хаустова М. М. та не зменшують загальний високий рівень проведеного дослідження та його науково-практичну цінність.

9. Загальний висновок

Дисертація Хаустова М. М. на тему «Управління життєвим циклом стартапів в Україні» має загальний високий рівень наукових положень, висновків та рекомендацій і являє собою завершену кваліфікаційну працю. Усі винесені на захист положення наукової новизни характеризуються логічною обґрунтованістю, науково-практичною цінністю та високою якістю виконання. Тема роботи є актуальною, її мета досягнута, а наукові публікації здобувача повністю відображають представлені у дисертації наукові результати.

Дисертаційна робота за своїми обсягом, змістом та структурою повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України №44 від 12.01.2022 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. Таким чином, Хаустов Микита Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

професор кафедри економічної кібернетики,
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Підпис завіряється

Вчений секретар
КПІ імені Ігоря Сікорського
Валерія Холявко

